N^ro^ 96.

KURYER LITEWSKI

Za dozwoleniem Naywyższego Rządu Nayiaśnieyszego CESARZA Imperatora Całey Rossyi.

Z WILNA 1. WRZESNIA ROKU 1797. W PIĄTEK.

UKAZ JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI, SAMOWŁADNĄCEGO CAŁĄ ROSSYĄ.

z Rządzącego Senatu

Do powszechney podaie się wiadomości.

Podług IMIENNEGO JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI Ukazu, danego Senatowi pod datą 18. Julii z własnoręcznym JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI podpisem, w którym wyrażono: ,,Dla wprowadzenia należytego w Miastach ,,porządku i spokoyności, oraz dla oddalenia wszelkiey mitręgi w rozpatrywa- ,,niu spraw, porządek ten mieszaiące; rozkazuiemy ażeby we wszystkich spra- ,,wach, które na będących pod Sądem nie ściągaią publiczney cieleśney kary, ,,rozbior takowych spraw, i decyzya osztrafowania, należała do Juryzdykcyow ,,w Cyrkułach Miast ustanowionych, gdzie oprócz udzielnych Dozorcow i urzęd- ,,nika z Magistratu bydź także i Oficerowi tegoż Cyrkułu, w którym występek ,,obiawionym został, do exekucyi zaś takowe Decyzye przyprowadzać za apro- ,,batą Woiennego Gubernatora.,, Rządzący Senat rozkazali: o tym Naywyższym JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI Ukazie, dać od Senatu wiedzieć powszechności; przez publiczne Ukazy, o czym też i publikuie się.

(MP) Oryginał z podpisem Rządzącego Senatu.

UKAZ JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI, SAMOWŁADNĄCEGO CAŁĄ-ROSSYĄ Z RZĄDZĄCEGO SENATU

Jaśnie Wielmożnemu Taynemu Konsyliarzowi Litewskiemu Gubernatorowi, i Orderow Kawalerowi Bułhakowi

Rządzącemu Senatowi JP. Ober-Prokuror i Kawaler Muchanow, Imieniem aktualnego Taynego Konsyliarza Generał-Prokurora, i Kawalera Xięcia Kurakina, przełożył; że z okazyi skasowania Urzędow Powiatowych Strapczych, i Prokurorow srzednich Juryzdykcyow, od których Gubernscy Prokurorowie odbieraiąc wiadomości o Sądownictwie, o odsądzonych, i nieodsądzonych sprawach i o więźniach, oraz formuiąc z onych generalne wiadomości, przesyłali je do wyż rzeczonego Generał-Prokurora i Kawalera wypada teraz mitręga w pośpiesznym, i porządnym dostarczaniu wzmienionych wiadomości, i razem wydarzaią się dla Prokurorow przeszkody w akuratnym onych uformowaniu; a zatym czy się nie podoba Rządzącemu Senatowi uczynić należne rozrządzenie, o łatwym dostarczeniu z Sądowych Juryzdykcyow, do Gubernskich Prokurorow potrzebnych, dla uformowania wiadomości doniesień, zaleciwszy o tym Zwierzchnikom Gubernii, i Gubernskim Rządom; a zatym podług Ukazu JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI Rządzący Senat Rozkazali: zgodnie z tym przełożeniem, aby we wszystkich Guberniach potrzebne dla Guberńskich Prokurorow do ułożenia wiadomości, o przytomności, Sądowych Osob, o sprawach, o odsądzonych, i nie odsądzo-

nych, jako też o Wieźniach podług Ukazu Senatu pod datą 28. Aprila 1797. roku, bez naymnieyſzey mitręgi w ſwoim czaſie doſtarczane były donieſienia, o tym zalecić wſzyſtkim Guberńſkim Rządom, i JJPP. Cywilnym Gubernatorom. Julii 20. dnia, 1797. roku.

Na Autentyku popisali ſię: *Za Ober-Sekretarza Nadworny Sowietnik Piotr Titow. Sekretarz Eliasz Federow Regeſtrator Iwan Jeſtifeiow.*

z 1go Departamentu.

z Wiednia 14. *Sierpnia.*

Przed dwòma tygodniami obiecywano pewne ro poczęcie woyny niedawno zakończoney. widząc że *Margrabia de Gallo ze Włoch* powrócił. nie podpisawſzy traktatu; *Francuzi* zaś *Mantuę* opatrzywſzy we wſzyſtko na długie oblężenia. woyſka ſwoie ściągali do *Chiusa i Werony* przeciw *Auſtryackim*, których od *Riva w Tyrolu* do *Cattaro w Dalmacyi* przynaymniey 150 tyś. liczyć można. Dziś liſty z *Gratz* nadeſłane nieco nas uspokoiły Już to ma bydź pewna, że Ambaſsador *Neapolitańſki* d. 8. a General *Buonaparte* d. 10. przybyć mieli do *Udine*, ſtą też w krótce na mieyscu Kommiſsarze *Auſtryaccy*, którzy lądowe Prowincye *Wenetow* na imie *Cesarza Jmści* obeymą. po rzekę *Oglio*, jak dawniey głoſzono, czyli też tylko po *Adigę*, jak dziś mówią, *Piave*, lub *Tagliamento?* zgadywać trzeba, nie twierdzić za pewne, w tak niedościgłey taiemniey trzymane ſą dziś nie tylko negocyacye, lecz podpisane nawet traktaty.

Z Trieſtu d. 10. donoſzą, że panuiące w tamtych ſtronach upały nadzwyczayne. ludziom i bydłu ſą nader ſzkodliwe, w ogrodach i na polu zboża i jarzyny zupełnie wyschły, *Croatowie* ciągnąc do *Iſtryi* z kraju ſwoiego wſzelką żywność brać muſzą W porcie pomienionym, i w całym Państwie *Auſtryackim* towary Zachodnio *Indyiſkie* nigdy przedtym tak drogie nie były, nie ma żadnego dowozu, dawnieyſze zapasy w prożniono, żegluga w ciaśninie *Gibraltarſkiey* jeſt zupełnie zatamowana, i jeżeli prędki pokoy nie naſtąpi między *Francyą*, *W. Britannią i Hiszpanią*, wielkich niewygod i przykrości doznać nam przyidzie. Toż ſamo jeſt w *Marselli*, która przed zaczęciem woyny doſtarczała nam obficie wſzyſtkiego.

Z Lille mamy wiadomość, że pokoy między Mocarſtwami Nadmorſkiemi ſtanąć może; podane do niego warunki, a jak twierdzą niektórzy, już nawet umówione wſzyſtkim dogodne bydź ſię zdaią. Lecz któż dziś ich pewność zaręczy? Król *Angielſki* zrzec ſię ma tytułu Króla *Francuzkiego*; *W. Britannia* uſtąpi *Hiszpanom Gibraltar*, biorąc w zamianę na morzu śrzodziemnym *Minorkę*. Przygórek *Dobrey Nadziei* portem dla wſzyſtkich narodow wolnym będzie ogłoſzony, i neutralnemu narodowi *Szwedom lub Duńczykom* pod ſtraż i zarządzenie oddany. Wracaiąc inne kraje lub wyspy *Hollendrom* wydarte *W. Britannia* wezmie wyspę *Corfou* *Xże d' Yorck* dziedzicznym prawem wezmie *Hannower*, ażeby odrąd Królowie *Angielscy* nie byli oraz Elektorami *Rzeszy Niemieckiey*. Wyspa *Hiszpańſka S. Tróycy Anglikom* będzie uſtąpiona; *Xże d' Orange* za ſtracony *Stadhuderat w Niemczech* otrzyma nagrodę.

z Londinu 11. *Sierpnia z Gazety Berlińſkiey.*

Wesly Sekretarz *Lorda Malmesbury*, który miał iechać do *Indyi Wschodniey*. powraca do *Lille* z odpowiedzią na liſty przywiezione do Miniſtrow przez *Lorda Gower* jednego z pomocnikow Ambaſsadora naſzego. Dalekie ſą od pożądanego końca negocyacye. Przez dni kilka nic nie czynili Pełnomocni Poſłowie czyli dla niezgod zaſzłych w *Paryżu* między 750 Prawodawcami i Direktoryatem. albo też dla nieodebraney dotąd odpowiedzi z *Hagi i Madritu*. Głoſzą raz jeſzcze bez dowodu, że *Lord Malmesbury* zoſtał odwołanym nic nie dokazawſzy. Admirał *Curtis* pomagaiący do tych czas *Duncanowi*, powrócił do *Portsmouth* z tąd wnoſiemy, że Flotta *Hollenderſka* jeſzcze w tym roku nie wypłynie z *Texel* Rząd dziś zwraca uwagę na port *Breſteńſki*, w którym *Francuzi* wiele okrętow uzbroili, więcey ſposobią do żeglugi. *Lord Bridport* krąży pod *Oueſsant*: *Curtis* wzmocni eſkadrę jego.

Dziś dowiedzieliśmy ſię, że *Francuzka* eſkadra z 2 okrętow i 8. fregat złożona. snadź z *Rochefort* wyſzedłſzy ugania ſię za fregatami naſzemi, które do lekkiey eſkadry Admirała *Warren* należą. Z tych jedna o 38. działach zoſtała wpędzoną na piaſki pod wyspą Ré Przydaią, iż ten admirał w bitwie toczoney mężnie poległ; fregaty jego zabrać miały jeden z nieprzyiacielſkich okrętow. lecz o tym czekamy urzędowego donieſienia. O negocyacyach w *Lille* nic pewnego nie wiemy, co zaiſte martwi naybardziey *Anglikow* z przyrodzenia ciekawych nad inne narody, u których intereſsa polityczne bydź zwykły materyą rozmow codziennych i zabawy. Słychać że *Trinconomale* port w całey *Indyi* naylepszy na wyspie *Ceylan*, jeſt *Jabłkiem niezgody*. *P. Pitt* zwracaiąc nieprzyiaciołom inne zabory, jedno przynaymniey miaſto chciałby zatrzymać na pamiątkę zwycięſtw na morzu odnieſionych nad Mocarſtwami zprzymierzonemi.

Szczęściło ſię pod czas woyny niedawno zakończoney *Francuzom* na lądzie i znaczne dzierżawy poſtąpione ſobie maią we *Włoszech* nad *Renem i w Niderlandzie*, *Howe*,

Jervis, Hotham, Bridvort, Hervey, Grey zwyciężali ciągle na morzu, napełnili porty naſze zabranemi nieprzyiaciołom okrętami, zabrali osad bardzo wiele, handel rozſzerzyli, i ſławę narodu. Któżby Miniſtrom za złe nie poczytał, gdyby te zwycięztwa, gdyby krew obficie przelana, żadnego zyſku nie przyniosła Oyczyznie? Jednakże utrzymnią niektórzy, że P. *Pitt* jeſt gotow *Trinconomale* nawet *Hollendrom* powrócić, pod tym jedynie warunkiem, ażeby towary *Wschodnio-Indyiſkie* na okrętach *Angielſkich do Francuzſkich* portow mogły bydź wprowadzane. Trudno ſię ſpodziewać, żeby Direktoryat na to zezwolił. Zyſkalibyśmy nie ſkończenie: handel Rpltey w nieby ſię obrócił. Wypada zatym, że *Hollandya i Hiszpania* nadgrodzą *Anglikom* woienne nakłady; albo też pokóy nie tak prędko zawarty będzie. Przyznać trzeba: żadna do tych czas ſtrona nie odniosła zwycięſtwa zupełnego, ani też doznała klęſk odbieraiących nadzieię powſtania. *Hollenderſkie, Hiszpańſkie, Francuzkie, Weneckiemi* wsparte siły ogromne ſą; dziś rozrzucone niegot owe, nieczynne, jesli ſzczęście, lub zdarzy przypadek, mogą ſię połączyć, na ten czas liczbą równi, w męſtwie, doświadczeniu i wprawności zwycięſtwa i pokoju chwalebnego ſzukać będziemy.

W *Irlandyi* do nowego Parlamentu samych przyiacioł Miniſtra obi raią. *Oppozycya* w *Dublinie* zgromadzona wydała oświadczenie: 1. Elekcya trzeciego ſtanu prawodawczego do ludu ſzczegulnie należy. 2. W teraznieyſzych okolicznościach część nierównie wiekſza Reprezentantow narodowych, głos i ſumnienie zwykła Dworowi zaprzedawać; pozoſtała cnotliwych garſtka nic nie może dokazać w Parlamencie; gdy rząd zwykł prześladować myślących przeciwnie, paląc ich domy, a nawet śmiercią karząc bez żadnego proceſsu. 3 Ponieważ zaś naſzym ieſt życzeniem widzieć w Parlamencie Reprezentantow zupełnie wolnych i niepodległych; takich dziś mieć nie mogąc o żadne mieysca w *Izbie Niższey* ſtarać ſię nie będziemy, zoſtawniąc Miniſtrom wybor osob którym płacić zechcą. 4. Poſtępek i pisma *P. Grattan* wysoce pochwalamy, ktory nie wprzód ſię oddalił od uſług publicznych, aż poſtrzegł, iż uſiłowania ludzi cnotliwych ſą daremne.

Takowe pismo przed obliczem *Irlandzkiego* narodu zporządzone, przeczytawſzy cudzoziemiec, koniecznie musi pomyśleć: albo iuż obyczaiow zepsucie przyſzło do oſtatniego ſtopnia w *Irlandyi*, albo zuchwalſtwo *Oppozycyi* poniżoney w czernieniu Prawodawcow, ktorzy wſzakże czołem ſą i wyborem Narodu, żadnych odtąd granic uznawać niechce. Cóżkolwiek ieſt, Półkownik *Winne* uwiadomiemy, że w *Nerwy* wiele ieſzcze ſię znayduie broni ukrytey, ogłoſił, ażeby co rychley wydano, grożąc nieposłuſznym rokoſzanom rewizyą domow i ſurowym ukaraniem. W *Ameryce* obywatel *Kinsley* wynalazł nie dawno całe nową praſsę drukarſką. Ta chociaż ieszcze nie zupełnie wydoſkonalona. bez rąk ludzkiey farbą litery okrywa, papier kładnie, i dwa razem arkuſze wybiia; w iedney godzinie ieden człowiek tyle zrobi, co w dawnieyſzych prasach dwóch ludzi w godzinach 9.

Kapitan *Downe* wyſłany z Londinu lądem do *Indyi Wschodniey*, w dwóch mieſiącach odprawił podroż wielką do *Bombay*; tyleż czasu łożył na powrót. W czaſie bytności iego przybyły tam dwa okręta z *Nowey Zelandyi*. Okrążaiąc tę wyspę wielką, poſtrzegli Officyerowie grunt po nad brzeżach bardzo dobry i wſzędy prawie okryty drzewem bardzo wyniosłym, i do maſztow zdatnym. Dzicy *Zelandczykowie* na czołnach ſwoich uganiali ſię nie raz za ſtatkami *Angielſkiemi*; lecz ogniem z armat zawſze z klęską odparci.. Morze Północne napełnione teraz ieſt korsarzami *Francuzkiemi Hollenderſkiemi*. Flotty *Angielſkie* opasaniem trzech portow nieprzyiacielſkich zatrudnione, dać nie mogą obrony ſkuteczney ſtatkom kupieckim; *aſſekuracye* ſą bardzo wysokie. Utrzymuiemy do tych czas wyspę *S. Marcou*; grożą napadnieniem *Francuzi*; co gdyby do ſkutku przyſzło, wyspy *Jersey i Garnesey* byłyby w wielkim niebespieczeńſtwie.

Od *Lorda Jervis* nie mamy nowego doniesienia o przedſięwziętym bombardowaniu miaſta *Cadix*. Za rzecz pewną u nas rozgłoſzono, że *Krol Jmć Katolicki Floridę* uſtąpił *Francuzom*; w Maiu z *Hawany* wyiechał do tey Prowincyi General *Hiszpańſki* dla podania osad obſzernych w dzierżawę Republikantom. Na wyspach *Bahama* panują teraz choroby zaraźliwe pod nazwiſkiem żółtey gorączki znaiome. Okręta z tamtąd przybyłe do portu *Briſtol* udzieliły oney mieſzkańcom, mianowicie zaś ludowi morſkiemu. Na wſzyſtkich flottach naſzych dawną karność i porządek zupełnie przywrócono. Buntownicy, niegdy maytkow Deputowani, ſądem woyſkowym iedni życie utracili, drugich na deportacyą do *Batany-Bay* ſkazano. O bankowych intereſſach nic nie mówią.

z Paryża 10 Sierpnia z Gazety Courier du Bas-Rhin.

Przed kilko dniami czekaliśmy niecierpliwie rapportu wyznaczoney Kommiſſyi względem zbliżenia ſię woyſk do *Paryża*; dziś wyglądamy, iaką da odpowiedź Direktoryat. Naywiększe taiemnice z czasem taiemnicami bydź przeſtaią. Któż dziś nie wie, iż woyſka żadne nie przeſzły linii Konſtitucyiney? żadne nie wkroczyły do ſtolicy? łotrom i zbóycom broni nie rozdawano? a iednak. *Pichegru, Willot* Generałowie, za niemi część większa reprezentantow, głośno narzekali na te bezprawia. Zgorſzyły narod i poſtronnych zawzięte ſpory; a iednak czego chcieli nieprzyiaciele Direktoryatu? Obwiniaiąc o zdradę, zniſzczyć powagę iego, pokazać narodowi, że Zgromadzenie prawodawcze widząc grożące niebespieczeńſtwo, miało prawo wziąć ſię do obrony, zrobić nawet kontrrewolucyą. Wodzowie z innych miar zacni, lecz przez władzę wykonawczą od urzędow

i ſłużby oddaleni, chowali w sercu niechęć i urazę. Poſtrzegli to ludzie zamyślaiący dawno o przywrócenu Tronu. Sami nie mogąc ukazać ſię na teatrze, tych imieniem, wzi tościa, zasługami, i powagą pokryci, ſpodziewali ſię wſzyſtkiego dokazać. W gwardyi narodowey mieli nadzieię. Lecz obywatele obmierziwſzy iuż ſobie rewolucyą, chociaż do teraznieyſzego rządu ſercem i duſzą nie przywiązani, dla pokoiu wywracać go nie chcą. Oświadczenie armii prawie wſzyſtkich iednomyślne z ich Wodzami, pokazało gotową przepaść i zgubę.

Ci zaś którzy Direktorow obwiniali o zamyſły ſzkodliwe Oyczyznie i wolności, nie zaſtanowili ſię że władza wykonawcza nie miała gruntowney pobudki do wſzczynania woyny domowey. Władza jey przez Prawodawcow jeſzcze tknięta nie była. Daymy, że *Carnot i Barthelemy* różnią ſię w zdaniu i opiniach od ſwoich kollegow. Lecz *Rewbell*, *Barras*, *i Lareveillere* dobrze poznaią, iż bez ſiły zbroyney nic dokazać nie może. Ta ſkoro wdać ſię zechce do niezgod obywatelſkich, uſtaie wnet władza ciwilna, wſzelka moc i powaga przechodzi w ręce Generałow ſzczęsliwych, ci wolą dla ſiebie niż dla przyiacioł pracować, jak *Cezar* zwyciężca uczynił, a nie każdy z nich potrafi utrzymać karność i poſłuſzeńſtwo, jak utrzymał ten rycerz jedyny, próżno wmawiać będą ku prawom uszanowanie, które ſami zgwałcili.

To zważywſzy Direktorowie, i ludzie w *oppozycyi* nayrozsądnieysi, ſkłonili ſię do ugody. Na konferencyi d. 4. poſtanowiono; iż Direktoryat da żądaną odpowiedź na zapytanie Rady, ta onę przyimie naygrzeczniey naſtąpi zatym odezwa do armii, uſprawiedliwiaiąca przed żołnierzem chęci i zamyſły Zgromadzenia prawodawczego, jeſzcze inna do kommenderuiącego armią wnętrzną, ażeby wſzelkich użył śrzodkow na utrzymanie ſpokoyności kraiowey, bespieczeńſtwa Prawodawcow, przeciw zamachom Roialiſtow, *Jakobinow*, &c. Ten urząd znakomity oddał teraz Direktoryat walecznemu z armii *Włoſkiey* Generałowi *Augereau*. Poprzednik jego *Hatry* zoſtał Inspektorem Infanteryi armii *Sambry i Mozy*. Generał *Willot* z Direktoryatu zawſze niekontent, ſilnie popiera, wniosek odbieraiący Władzy wykonawczey moc oddalenia Generałow ze ſłużby, jak teraz nie ma jey ogłaszać miaſt kraiowych niby w ſtanie oblężenia.

Tym więc ſposobem powiada *Dupont de Nemours* dnia pogodnego jutrzenka po nayburzliwſzey nocy *Francuzom* zaiaśniała. *Carnot* uroczyście zaręczył Prawodawcow, iż od armii niczego lękać ſię nie maią. *Barras* ktorego ściſła przyiaźń łączy z Generałami *Hoche i Buonaparte*, padłby zapewne ofiarą, gdyby *Rewbell i Lareweillere* tym bardziey oni Wodzowie odſtąpić chcieli. Jemu przypisuią niezgodę i zaſze epioną w kraiu nieufność. On armie pociągnoł do oświadczenia ſię głośnego za Rpltą i konſtitucyą roku 3. on zelżył Prawodawcow, nazywaiąc ich wyraźnie *Szuanami* lub *Roialiſtami*. Oppozycya też z drugiey ſtrony zawcześnie wyiawiła zamyſły ſwoie, oſkarżaiąc zwycięzcę *Włoſkiego*, że wolnością darował, *Wenetow*, *Genueńczykow i Lombardow*. Zawſze w rządach Republikantſkich wielkie dzieła i talenta wzbudzały zazdrość ludzi takich, co im zroſtać nie mogąc, rozumieią, iż mocne piersi głos silny, ſłowne oświadczenia cnoty, gorliwości, lub patriotizmu, szacunek i wzięłość u narodow jednać im powinny. Lecz Wodzowie nie wſzyscy taką powolność okażą, jaką widziały Ateny, w *Milciadeſie*, *Temiſtoklu*, *i Cimonie*; *Silla*, ktoremu nie dano rządu nad woyſkiem do *Azyi* przeznaczonym; *Cezar* ktoremu bezbronnie z *Gallii* powracać kazano do *Rzymu* wiadomo co uczynili.

Miniſter woienny Generał *Scherer* zaſługuie na ſzacunek powſzechny. Kazał uſtąpić z *Paryża* osobom woyſkowym do regimentow konsyſtuiących nie przywiązanym. *Beurnonville* wyieżdża wkrotce na kommendę armii północney. *Visconti* Poseł Pełnomocny *Rpltey Cisalpińſkiey* wczora tu przybył. Generał *Gentili* gdy wylądował na wyspę *Corfou* naypierwſzy z Duchowieńſtwa kraiowego, *Francuzi*, rzekł, znayduiecie mieſzkańcow naſzey wyspy nieoświeconych: nie znaią nauk i kunſztow wyzwolonych, które ſławę narodom przynoszą; nie przeto jednak macie pogardzać poniżonych dziś *Grekow*; jeſzcze bydź mogą w czasy potomne, czym już byli przed światem, czytaiąc te kſięgę, nauczcie ſię nas ſzacować. Otworzył ciekawie podaną kſięgę *Gentili* i z podziwieniem uyrzał *Odiſseę Homera*.

Uważaliśmy pod czas oſtatnich niezgod wſzczętych między Direktoryatem i Prawodawcami, że armia *Renu i Mozelli* ſtała ſpokoynie do żadney nie wiążąc ſię ſtrony. Chcieli to przypisać niektórzy ściſłey przyiaźni która zachodzi między Generałem *en Chef Moreau* i jego nauczycielem Generałem *Pichegru*. Dobrze jeſt nawet z prywatnego względu pełnić Oyczyznie poſługę, ale nie dość na tym. Sprawiedliwiey wnieść należy, iż *Moreau* chciał bydź pośrzednikiem od obu ſtron poważanym, on w oſtatnim przypadku mógł wſtrzymać krwi bratniey przelew; on kray zaſłonić od obcey napaści, jesliby kto woyną nam groził. *Buonaparte* nayczelnieyſza Direktoryatu nadzieia i podpora, gdy już inni Generałowie po woiennych trudach ſpoczywaią, niespracowany nową ſobie drogę do nowey ſławy otwiera. Przyiaciele głosno mówią i piszą, iż nie przeſtaiąc na tym co uczynił dziś zamysla cale nową dać poſtać *Europie* południowey, wkrótce świat zdumiały ma uyrzeć wſkrzeszone miaſta i Rplte prawie zapomniane. *Sparty*, *Aten*, *Rzymu*. korrespondencya z narodem *Mainotow* niepodległych, którzy 10 tyś. zbroynego ludu maią, zaſtanawia dziś cały *Paryż*; co też o niey pomysli *Coſtantinopol*.

N^{ro} 96.

DODATEK
DO
KURYERA LITEWSKIEGO

Z WILNA 1. WRZESNIA ROKU 1797. W PIĄTEK.

z Madritu 24 Lipca z Gazety Frankfortſkiey.

Roſtropne urządzenia Admirała *Maſſare-do* ten przecie ſkutek miały, iż *Angielſka* flotta d. 15 przymuſzoną zoſtała zaniechać przedſięwziętego bombardowania. Okręty woienne *Lorda S. Vincent* z fregatami, &c w iedney linii na kotwicach ſtanowſzy o 3 mile, trzymaią ieſzcze port *Cadix* w oblężeniu. Po uſtąpieniu nieprzyiacioł; *Maſſaredo* kazał całey flottilli do 100 z okładem ſtatkow pomnożoney takie obrać ſtanowiſko, z którego naylepiey *Anglikow* razić można, ieśli ponowić attak zechcą. Odmiany tak nieſpodziane przywróciły mieſzkańcom ſpokoyność, niektòrzy do miaſta ze wsi powracać zaczynaią. Oświadczył ſię w początku *Maſſaredo*, iż ścigać *Anglikow* będzie: lecz nie widać do tego podobieńſtwa. Głoszą iż flotta nieprzyiacioł kilko okrętami wzmocnioną zoſtała. Jeśli tak ieſt, nie ma podobieńſtwa, ażebyśmy ſię odważyli bitwę ztoczyć powtórną.

z Turinu 2 Sierpnia z Gazety Berlińſkiey,

Długośmy utrzymywali, że ſpokoyność u nas panuie ſzczęśliwa, dziś wyznać muſie my, że *Piemont* ſtał nad przepaścią okropney *rewolucyi*. Wiadome iuż przyczyny zamieſzania; o uśmierzeniu wſzczętych rozruchow donieść należy. Gorliwość dobrych obywatelow i do rządu przywiązanie, wſzyſtko ſprawiły. Wzięli ſię do broni, a rokoſzanie wnet pierzchnęli po wſzyſtkich miaſtach. *Oſti* chciało przemienić ſię w Rptę nie podległą; ieſt to miaſto rozległe, lecz nie obronne. Wkroczyły woyſka prawie bez odporu; lud z radością wołał: niech żyie *Król Emanuel* 4! Dobry Monarcha wydanym *Ediktem* darował winę buntownikom, oſtrzegaiąc, że raz drugi bezkarnie grzeſzyć nie mogą.

z Rzymu 31 Lipca z Gazety Berlińſkiey.

Generał *en Chef Buonaparte* podał *Oycu S.* propozycyą, wykupienia diamentow danych w kontribucyi 11 millionów, za 9 tylko w gotowiznie. Nie odrzucono zamiany dla nas zyſkowney; bankier bogaty z iubilerem doſkonałym poiechali do *Mediolanu* na iey uſkutecznienie. Zdrowie *Oyca S.* trochę ſię polepſzyło.

z Mediolanu 5. Sierpnia z Gazety Frankfortſkiey.

Głoſzą dziś powſzechnie, iż Generał *en Chef* nie mieſzkaiąc wyieżdża do *Udine*. *Mantua* wykupuiąc ſię od rządu militarnego, na mocy uczynioney umowy z Admiſtratorem *Haller*, przez rządcow ſwoich ſama wſzelki podatek wybierać będzie z obywatelow, płacąc na mieſiąc do kaſſy *Rptey* 75 tyś. liwrow. Inſurrekcya *Piemontu* zbliża ſię do końca. Patrioci miaſta *Alba* uſtępuiąc przemocy woyſk Królewſkich, zamek opuściwſzy, z bronią i zawodami obozowemi poſzli do granic *Genueńſkich*, dla złączenia ſię z innemi korpusami *Insurgentow*, które zewſząd tam ſię gromadzą.

z Wenecyi 4 Sierpnia z Gazety Berlińſkiey.

Niepodobało ſię gwardyi narodowey miaſta naſzego wkroczenie woyſk *Cisalpińſkich*; oſtygła do tych czas w pełnieniu przepisanych prawem obowiązkow, dziś przez zawiść i *emulacyą* oświadczyła *municipalnym*, gotowość wſzelką do ſłużby, aby tylko *Cisalpini* powrócili co rychley do kraiu ſwoiego. Nie na to nie rzekła municipalność, nie wiedząc o zamyſłach Generała *en Chef*, który podobno ten interes, iako też przyłączenie kraiow naſzych do nowey Rptey, dał na wolę Direktorom w *Mediolanie*. Woyſka *Francuzkiez Wenecyi* uſtępowac zaczynaią. Skarb mieyſki codziennie łoży 14 tyś dukatow na utrzymanie obcego i kraiowego żołnierza na municipalność, i tym podobne wydatki. Dziwuiemy ſię, iak do tych czas mógł rozmaitym potrzebom wyſtarczyć; trwać wſzelako długo nie może, zważaiąc, że dochodow żadnych nie mamy od dawnego czasu.

z Wetzlaru 10 Sierpnia z Gazety Frankfortſkiey.

Dzień dziſieyſzy święciły woyſka *Francuzkie* z nayświękſzą okazałością. Na obſzernym polu bliſko miaſta ſtał *ołtarz wolności* z wysoką na nim piramidą, którą ſtosowne napisy zdobiły. Około ołtarza ſtały woyſka ze wſzyſtkich diwizyi armii *Sambry i Mozy* w czworogran uſzykowane. Generał *en Chef Hoche* przybywſzy z 40 Generałami luſtrował

wſzyſtkie linie, rozmawiaiąc poufale z żołnierzami. Za tym ſtrzelano z armat, liczna też muzyka grać zaczeła pieśni patriotyczne. O godzinie 11 *Hoche* przyſtąpiwſzy do ołtarza miał do woyſka przedmowę. Wſpomniawſzy krótko, iakim ſposobem w tym dniu przed 5 laty Rpta wzieła ſwóy początek, iak daley urosła; „nie mogę, przydał, zamilczeć „przed wami przyiaciele, iż ieſzcze nie przy„ſzedł czas ſzczęśliwy do złożenia broni ſtra„ſzliwey, którą tylekroć nad nieprzyiacielem „odnieśliście zwycięztwo. Podobno ieſzcze „będzie potrzeba zabespieczyć ſpokoyność „*Francyi* wnętrzną, od fanatykow i prawom „Rptey nieposłuſznych zuchwale zachwianą „Mylą ſię iednak ludzie złośliwi, gdy nie pa„miętaiąc na cały narod, o was zapomniawſzy, „rząd waſzym obalony ramieniem chcą przy„wrócić. Fanatizm, intriga, obyczaiow ze„psucie, ſkarbowy niedoſtatek, ſpodlenie uſtaw „republikantſkich, wzgarda mężow przeza„cnych co za Oyczyznę życie nieśli; tych oni „śrzodkow używaią do rozprzężenia związ„kow kleiących narod; upadek iego i zgubę „nazwać gotowi koniecznością, i losem dla „wſzyſtkich powſzechnym. Stawmy żołnie„rze przeciw zboieckim zamysłom, rzetelność „odwagę, męſtwo, przywiązanie do cnoty i „Oyczyzny, które ledwie im z nazwiſka ſą „znaiome; a będą zwalczeni. Tak ieſtem „przekonany, obecność waſza i ſtałość władzy „wykonawczey, doſtateczne będą do utrzy„mania Konſtitucyi, którą wraz z wami do „tych czas broniąc, dziś z wami utrzymywać „do śmierci przyſięgam.

Woyſko zgromadzone przyieło mowę Wodza ſwoiego radośnym okrzykiem: niech żyie Rpta. Zaczeły ſię potym manewry. Diwizya *Lefevre* opanowała wzgórek broniony przez Diwizyą *Championnet i Grenier*. Bitwa zmyślona trwała do 3 godziny. Zołnierzom rozdawano wino, chleb, mięso, i wódkę. Po obiedzie były gonitwy konne i pieſze, ubieganie ſię do pierścienia, i tym podobne igrzyſko. Zwycięzcom w nadgrodę koſztowne zegarki rozdawał ſam General *en Chef*. Wieczorem bal wſpaniały, i pyſzny feierwerk.

z Berlina 22. Sierpnia.

Naſtępca Tronu *Pruſkiego* powrócił z *Pyrmontu*; w kilka godzin później przybył do tey ſtolicy Hrabia *de Haga*, Król Jmć *Szwedzki*.

z Munich 10 Sierpnia z Gazety Berlińſkiey.

Xiąże Emmanuel de Rohan W. Miſtrz Maltańſki umarł 17 Lipca po długiey chorobie z powſzechnym żalem Kawalerow i wyspy mieſzkańcow. Nazaiutrz przyſtąpiono do elekcyi, *Bailli de Hompesch* ięzyka *Anglo-Bawarſkiego* zoſtał obrany iednomyślnie.

z Leydy 16. Sierpnia z Gazety Leydeńskiey.

Nadzwyczayny kuryer z *Paryża* przywiozł niedawno do *Hagi* ważną i urzędową wiadomość, iż pokóy między *Francyą i Portugallią* podpisany zoſtał. Pod jakiemi warunkami? w tak krótkim czaſie nie można wiedzieć. Rozumieią jedni, iż ugoda z *Anglią* wkrótce naſtąpi: twierdzą drudzy, iż Mocarſtwa zprzymierzone zamknąwſzy teraz porty *Portugalskie* Flottom *W. Brytannii*, z większym natężeniem woynę prowadzić zechcą. U nas po wſzyſtkich Prowincyach lud zebrany w zgromadzenia pierwiaſtkowe, już od tygodnia głosuie za przyięciem lub odrzuceniem nowey konſtitucyi. Jesli tak rzeczy póydą do końca, jak ſię zaczeły wcześnie donieść możemy, że *Rplta Batawow* długo jeſzcze bydź musi bez rządu i konſtytucyi.

Cześć ledwie czwarta obywatelow chce przyiąć napisaną, reszta pragnie nowey. 14 Mieſięcy pracowała nad tym dziełem deputacya, po kilkomieſięcznym roztrząsaniu konwencya ludowi podała uchwałę, lud odrzucał w momencie jednym, nie rzekłſzy jakiey chce poprawy lub odmiany. Przyidzie więc pisać drugą, która podobnemu losowi podpaść może, bo któreż prawo zarównie wſzyſtkim było dogodne i przypodobane? jak znowu gmin nieoświecony i proſty ſądzić może o materyach politycznych? gdzie znaleść zgodę i jednomyslność w opiniach? Znaiąc w tym trudność nieprzełamaną *Buonaparte*, *Cispadanom* dawniey, dziś *Cisalpinom Francuzką* bez wielkich odmian konſtytucyą przyiąć kazał. Traci przez to mniemana ludu ſamowładność, lecz prawdziwe dobro kraiu, i wnętrzna ſpokoyność narodow zyſkała naywięcey. Wnosić więc trzeba, że Prawodawcy nie chcieli, ażeby Rplta miała Konſtytucyą, gdy onę do potwierdzenia ludowi oddali, ſzanuiąc niby jego ſamowładność.

Lepiey uczyniła r. 1795 *Konwencya Francuzka*, która popełniwſzy tęż ſamą pomyłkę, poprawiła ſię, gdy nie czekaiąc zupełnego liczenia głosow, ogłosiła, iż narod ma konſtitucyą. Sprzeciwił ſię *Paryż*, broń podniosł, i zoſtał ukarany. Zadne miaſto nie poſzło za przykładem ſtolicy. U nas jesli rzecz póydzie w przewłokę, lękać ſię należy, ażeby *Francuzi* karząc opieſzałość i oziembłość, albo nie narzucili ſwoiey konſtitucyi, albo nie wprowadzili rządu militarnego, albo naoſtatek nie poſtąpili z *Batawią* jak z kralem zawoiowanym. Zoſtać dłużey bez rządu i prawa pewnego, jeſt to więcey niż poddać losowi niepewnemu całość i niepodległość Rpltey.

Po kilkakroć donoszono o wyiściu pod żagle Flotty naſzey z *Texel*; póki *Angielska* krążyć będzie przed portem naſza w nim zoſtanie. Odebraliśmy z *Paryża* odezwę, którą Miniſter woienny *Scherer* wydał do woyſka, ſtosownie do zaſzłey ugody między Direktoryatem i władzę Prawodawczą.

Dni oſtatnich naſtępuiącego Mieſiąca Września zaczyna ſię prenumerata na Gazetę pod titułem Kuryer Litewſki; z poczta koſztuie złotych 80. na mieyscu wzięta złotych 60. na rok.